

Բ Ա Ն Ա Ս Է Ր

ԼԱՆՈՒՅՍ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ

Հ ՏԱՐԻ 1906	Տարեկան՝ 15 ֆր. = 6 ռբլ. = 3 դոլար :	ՊՐԱԿ Գ N° 3
----------------	---	----------------

ՆԵՐՍԷՍ ԱՅՏԱՐԱԿԵՑԻԻ ԿՈՆԴԱԿՆԵՐԸ

Բ.

Ներսէս Մառայ Գաի եւ Անհասանելի Կաթօքն Այ Եպիսկոպոսապետ եւ Կաթուղիկոս Ամ Հայոց Մայրապոյն Պատրիարք Համազգական Նախա-մեծար Աթոռոյ Արարատեան Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթուղիկէ Էջմիածնի:

Ամենապատուելի միաբանութեան ազգի Հայոց բնակելոց յամ քաղաքս եւ 'ի գեօղս վիճակացն սրց Լուսաւորչացն մերոց Թաղէոսի եւ Բարդուղիմէոսի առաքելոցն՝ 'ի Դավրէժ, 'ի Մարաղայ, 'ի Միանդով, 'ի Խօյ, 'ի Մակու, 'ի Բայազդի, 'ի Սօքմանավայ, 'ի Զալդրան, 'ի Ղարադաղ, 'ի Սուլդուզ, 'ի Սալմաստ, 'ի Հաղբակ, յՈրմի, 'ի Սոմայի, 'ի Բրաղօտ, 'ի Գաւառ, 'ի Բարանդուզ, 'ի Մակլազան եւ 'ի Զոիչ, եւ յայլս, հարադատից սրյ առաքելական եկեղեցւոյ Հայոց եւ սրց Լուսաւորչացն նո-րին Թաղէոսի եւ Բարդուղիմէոսի առաքելոցն, եւ առաքելասարաս Գրի-գորի Ռեմի Պարթեւի, աւագ երիցանց, քանանայից, սարկաւազաց, զպրաց, եւ կղերիկոսաց:

Նաեւ մեծարու տոճական աղնուականաց, բարեմնունդ աստիճանաւորաց, քաղաքազարդ արդարաշահ վաճառականաց, երկիրդած յԱյ եւ հարադատ սբ եկեղեցւոյ պատուարժան էրէցփոխանց եկեղեցեաց, եւ գանձապետաց գանձանակաց մայր եկեղեցւոյ եւ համազգական պատրիար-գական աթոռոյ սբյ կաթուղիկէ Էջմիածնի. եւ հրաշալիառ աթոռոյ սրց առաքելոցն Յակոբեանց որ յԷրուսաղէմ, եւ այրեաց եւ որբոց, պաշտօ-նէից սրբազանադործուեց, Կանճարաւոր արուեստաւորաց, քրտնավա-տակ երկրագործաց, եւ առ հասարակ ամենից հայկազանց արանց եւ

հանանց, ծերոց եւ տղայոց, հարստաց եւ աղքատաց, մատուցանեմ զողջոյն Քսէական խնդրելով զմեծ ողորմութիւն նորա կինդանեաց եւ ննջեցելոց ձեր ամենեցուն այժմ եւ յազգաց ազգս մինչեւ յաւիտեան:

Ընդ սմին Քսական ողջունի նուիրելով ձեզ ամցւն եւ զքահանայապետական օրհնութիւն մեր ամենաջեոմեոսանդ հոգւով իմով, մաղթեմ զաբարչական բազմապատիկ օրհնութիւն երկնաւոր քահանայապետի մերում եւ տիրական գլխոյն սբյ եկեղեցւոյ իւրոյ, որով հաստատեցան երկինք եւ երկիր, եւ օրհնեցան ամ նահապետք ազգի մարդկան, մշտնջենաւորել 'ի վր ամցւն ձեր, եւ բաղխելով զդրունս մարգասիրութեց նր մշտամուռնչ ձայնարկուք աղօթից' ազաչեմ, հաստատուն պտհել զամենամաքուր առաքելական սբ եկեղեցի հայոց ըստ հաստատուեց երկնի եւ երկրի, եւ ըստ օրհնուեց նահապետացն հռչակեցելոց, օրհնել, անեցուցանել եւ բազմացուցանել զամենապատուելի միաբանութիւն ձեր ամենեցուն, նւ ամ ժառանգաւորաց մեծ նահապետացն մերոց Հայկայ եւ Արամայ, որք ընդ ամ տեղիս գտանին տարածեալք, ամէն:

Ածարարման պարտաւորութիւն մերում կողմանց հարկադրեալ գտանիմ ոպ հօտապետ եւ դիտապետ ամենասիրելի հայրենի ազգի մերում գտանել շրջանայեաց հանապազ եւ մշտանդ յազապա զգուշացուցանելոյ զամ զհաւատացեալսն մերում դիտապետուեց, վս ամ միասակրցն հոգւոյ նց եւ յաւիտեական կենաց, եւ վս ո'չ արժանաւորացն քրիստոնէական բարեպաշտուեց, եւ ո'չ վայելչականացն ազգական բարեկարգուեց, ոպ կանխաձայնէ մարգարէն Նզեկիել:

Բայց զգալի է ինձ յոյժ գի ա' հա եթնեորդ ամք են յորմէ յետէ անուանեալ գտանիմ հօտապետ եւ դիտապետ ամ ազգի հայոց, այլ մինչեւ ցայսօր պարտաւորութիւն մերում հօտապետուեց եւ դիտապետուեց միայ ընդ երկրէլէ անեղալուր սպառնալեացն Այ, թէ զարիւն վտանգելոցն 'ի հօտէ իմմէ յանձնեցելոյ քում հօտապետուեց 'ի ձեռաց քոց խնդրեցից: Թէպէտ Տէր Փոխարքայն կովկասու կնիազ Վօրոնցոյն ընկալեալ զտեղեկութիւն 'ի Ռուսաց զենեքայնի Քօնսուլէն Թաւրիզու, յաղապա մահուան վիճակաւորին ձերոյ Նիկողայոս սրբազան եպի 'ի 11 յուլիսի այսմ ամի, եւ նոյն ինքն Քօնսուլն եւ Աղայ Առաքելն մելիք Մինասեան, ծանուցին մեզ զմահուանէ առաջնորդին ձերոյ, այլ 'ի պատճառս զալստեան Թաղաւորի Ժառանգին Գահին ամ Ռուսաց ի սբ Լիւթիանին, 'ի պատճառս որոյ զբաղեալ էաք վս ընկալելոյ զմեծ Կիւրն յետաձգեցաւ ցայս վայր նշանական վիճակաւորի թեղի հանգուցեալ Նիկողայոս եպսկ. ուստի այժմ կարգեցաք առաջնորդ վիճակացն սբ լուսաւորչացն մերոց Թաղեոսի եւ Բարդուղիմէոսի առաքելոցն զՍահակ սրբզն եպսն Սաղունեանց, եւ յուսով եմք զի նա բարոք խնամատարութեւ հոգունակութեամբ բարեկարգեսցէ զվիճակն, զեկեղեցին եւ զեկեղեցականս եւ զժողովուրդս, ըստ իւրումն կոչման եւ պարտաւորութեան:

Պանդի Աստուածային Նախախնամութիւն յառաջ քան զամենայն, զինքն Նախ պարտաւորեաց հաղորդել զպարտաւորութիւն իւր արարածոց իւրոց, որով եւ ստեղծեաց զերկինս եւ զերկիր եւ զամենայն որ ի նոսաւ Նաեւ պարտաւորեաց զինք մշտնջենաւոր պարտաւորութեամբ, զի ամենայն արարածոց իւրոց, ինքն հանապազ եղիցի այցելու, տեսուչ եւ խնամակալ յաւիտեանս յաւիտենից, որպէս եւ աւետարանէ մեզ ամենեցուն ձայն Գաական մի հոգայք զամս մարմնոյ թէ զինչ ուսիցէք, կամ զինչ զգնուցուք, զի զիտէ հայր ձեր թէ պիտայ է ձեզ այն ամենայն, Հայեցարուք եւ տեսէք զշուշանն որ ի վայրի է, թէ Ամ որպէս զգեցուցանէ զնաւ Հայեցարուք եւ տեսէք զաղառն, զի ոչ վարեն եւ ոչ սերմանեն, եւ Ամ տայ նոցա զկերակուելու եւ իթէ զգեցուցանէ արարիչն զվայրենի ծաղիկն, եւ կերակրէ զթռչունն որչափ եւս ասուել բարեզրթութեամբ ունի լինել տեսուչ եւ խնամակալ եւ այցելու ազգի մարդկան, որ իւրով ամենիմաստ Նախախնամութեամբ յետ ստեղծանելոյն զերկին Կւ զերկիր եւ զամենայն որ ի նոսաւ, Նաեւ զամենայն զհարկուարն զմամենայն արարածոց իւրոց, Նովին ամենախնամ իւրով արարչական այցելութեամբ, տեսել ամենահայեաց ակնարկութեամբ՝ թէ ամենայն երկնային արարածք են հոգեղէնք, եւ ամենայն երկրային աւարածք են հոգեղէնք ամենեւին անհաղորդք իրերաց, յոյժ հեռաւորք, եւ ասուել աստանջաւք ի միմեանց, իբրեւ ամենեւին օտարք, երկնայինք յոյժ բարձր ի բարձունս երկնից, եւ հոգեղէնքն յոյժ ցած ի ստորին տյոժ աշխարհի, որպէս զի եղիցի հաղորդակցութիւն հոգեղինաց եւ հոգեղեանաց, եւ մերձաւորութիւն երկնաւորաց, եւ երկրաւորաց, անճառելի իւրով բարեզրթութեամբ հանեցաւ զանչելի Ամազարթութեամբ որպէս միջնորդ եւ շաղկապ արարչական ազգակցութեանց ստեղծանել զմարդն, ո՛չ սոսկ հոգեղէն եւ երկնային եւ ո՛չ սոսկ հոգեղէն երկրային, այլ ի վեր քան զամենայն երկրային արարածոն, եւ ո՛չ ստորին քան զամենայն երկնայինն եւ հոգեղէնն, Զի ստեղծեալ զնա ի հոգոյ, զերազանցեալ զնա քան զամենայն զհոգեղէնն, ստեղծեալ զնա քաւ պատկերի իւրումն Ամաթեան, եւ ճախցուցեալ զնա զերազոյն պարզեւօք անմահ հոգոյ, եւ զանազան պանծալի կարգութեամբք հոգւոյն, մասց, հանճարոյ եւ բանաւորութեանց, իտելոյ, լսելոյ, առանելոյ, եւ ուսուցանելոյ, գերաբնցաւոր եւ ստանձնաշնորհութեամբ, պարզեւեաց նմա, եւ կամք անձնիշխան, եւ այնպիսի ասուելապատիկ կարգութեամբք մարմնոյ, եւ հոգւոյ, եւ մասց, եւ ինքնիշխան կամաց, զարգարեալ զնա վայելչական իւրումն Ամային պատկերակցութեանց կացոյց զնա աէր եւ իշխան ամենայն արարածոց երկրաւորաց, որպէս եւ սաղմոսէ Ամահայր մարգարէն Փռք ինչ խնամոն արարել զնա քան զբնշաւկո քո, փառօք եւ պատուօք պատկեցեր զնա եւ կացուցեր զնա ի վերայ ամենայն ձեռապերաց քոք

Ի վերայ այս ամենայն անհատ ի մտաց մարդկան արաչական քարու-
թեանց, որ զարարածս ամենայն գոյացուցեալ յոչնչէ հաղորդեաց տան-
քան իւրումն բարութեանց, եւ յաւիտենական ողորմութեամբ ապահովա-
ցոյց զամենեւին ի ներքոյ մշտնջենաւոր խնամակալութեանց իւրոց,
բազմագոյն արարիչն զամենայն արարածս որք չեն ընհաւորք, պարտա-
ւորեաց ճանաչել միայն զինքն արարիչ իւրեանց եւ Տէր, եւ կալ ի ներ-
քոյ հնազանդութեամբ հրամանաց իւրոց, առ որ ընթեռնումք զգրեալսն
չնչամբ հոգւոյն սրբոյ Ածոյ, Հաստատեցեր զերկիր եւ կայ Սահման
եղեր ջրոց եւ ո՛չ անցանին քան զայն սահման իւրեանց, Հրամանք
քում մնայ տիւ Արեգակն ծանեաւ զժամ մտանելոյ իւրոյ Զիւն եւ
սասն, հողմ եւ մրրիկ առնեն զբան նորա, սաղմոսէ Ածահայր մարգարէն
եւ որդի նորա իմաստունն Սողոմոն որ է գաստիարակ մանկանց եկեղեց-
ւոյ հայոց, զորոյ զիմաստուն խրատաբանութիւն ընթեռնու հանապազ
եկեղեցի հայոց ի լուր ամենայն ժողովրդեան իւրոց մանկանց յետ գրե-
ւոյն զբազումս վս հնազանդութեան արարածոց արարչի իւրեանց. յայս
զամենայն համառօտէ, Քո արարածք, քեզ արարչիդ արբանեկին, որ է
ասել, Քո ամենայն արարածք զքո հրամանն կատարեն Սե ի սուրբ ա-
ւետարանին Քսական ընթեռնումք, Երաւս ննջեր ի խելս նաւին, եւ
մատուցեալ աշակերտքն զարթուցին զնա եւ ասեն, ննջես քու, բայց
ահաւասիկ կորնչիմք ամենեքեան Սե նա յարուցեալ սաստեաց հողմոցն
եւ խռովութեան ջուրցն եւ գաղարեցան երկրքին հողմն եւ ջուրն Այլ
եւ մեք ամենեքեան ակնաստեա եմք ահա՛, զի արեգակն եւ լուսին, տիւ
եւ զիշեր, հնազանդութեամբ արարչի իւրեանց կալով յիւրաքանչիւր
պաշտօնի, յօրէ ստեղծման իւրեանց առանց ամենեւին զանցատուութեանց,
անդադար միշտ փոխանակեն զմիմեանս

Իսկ զմարգն որ գեր ի վերոյ ամենայն արարածոց իւրոց բռնեղեալ
ըստ նմանութիւն պատկերի իւրոյ, եւ զարդարեալ զնա պապել քան,
զամենայն արարածսն իւր անախական հոգւով, զօրաւոր մտք եւ սքան-
չելի կարողութեամբ բանաւորութեանց, խօսելոյ, լսելոյ, ուսանելոյ
եւ ուսուցանելոյ, եւ որպէս իւր պատկերակից զերազանցեալ զնա միծա-
հանգէս փառք Ածութեան իւրոյ, գերազոյն առանձնաշնորհութեամբ
ինքնիշխան կամաց, յանձն արար ազատակամ իշխանութեանց նորա
զընտրութիւն եւ զտնօրէնութիւն վասն ամենայն ներկայ եւ ապագայ
բարեաց իւրոց եւ չարեաց, եւ օգտի եւ միատուր, եւ կացուցեալ զնա
յՍդեմ Դրախտին ի տեղուջ անմահութեան պատրաստեալ վասն նորա, եւ
պատուեալ զնա անճառելի մարգասիրութեամբ որպէս իւր պատկերակից
արար զնա եւ խօսակից իւր եւ խորհրդակից, եւ յազազս գաստիարակե-
լոյ զմերս նորա եւ զկամս ունել զգուշութիւն հանապազ վասն ազա-
տակամ զործադրութեանց ինքնիշխան իւրոց կամաց, եւ գտանիլ զգաստ
միշտ յազազս ո՛չ խամրացուցանելոյ եւ ագեղացուցանելոյ զգեղեցկու-

Թիւն պատկերի Ամանւանութեանն զոր պարզեւեաց նմա, յայտնելով նմա, որպէս բարեգութ արարիչ թէեւ անդէն յնդեմ Դրախտին չէ պարտ լինել անզգոյ՝, զի լուսեղէն դառք հրեշտակաց վասն ոչ զգուշանալոյ յաղաղ գործադրութեան իւրեանց կամաց ի ներքոյ երկիւղի եւ սիրոյ Արարչին իւրեանց, յաւիտենական դատապարտութեամբ պատուհասեալ՝ յերկնից ի բարձանց յերկր թօթափեալ, եղեն խաւարային դասք զիւաց եւ անուանեցան ծառանայ, այն է հակառակ Ածոյ արարչին իւրեանց:

Եւ որպէսզի ազատակամ անձնիշխանութիւն չունիցի վնասել եւ զիւր պատկերակից զնախատեղծ մարդն առաջին վասն անգիտութեանցն նորա, եւ զրկել զնա յերջանկական վայելչութեանց Յնդեմ Դրախտին եւ յանմահական կենաց, որպէս արարիչ եւ որպէս բարեկամ, անսահման իւրով մարդասիրութեամբ պատուիրեաց Աշամայ եւ Եւայ ընդ իւրեանց իւրոյ, թէ ի պտղոյ ամենայն ծառոց որք կան ի դրախտի այդմիկ կերիջի՝ քայց զպտուղ միոյ ծառոյ արգելեաց նոցա ո՛չ ուտել, զի մահացուցիչ է այն:

Լուան զայն պատուիրան Արարչի իւրեանց Աշամ եւ Եւայ այլ իւրեւ ռակաւ մի հեռացաւ ի նոցանէ Արարչին, մերձեցաւ առ նոսա զարթոյն սննդ, լեզուն եւ բերանն սառանայի, յորժամ ո՛չ զմտաւ անեալ նորաստեղծ նախածնողքն մեր զմեծութիւն փառաց արարչի իւրեանց եւ զանհամեմատ նմին անարժանութիւն արարածոյն որ օտեղծեցեալն էր ընդ տիւրք իւրեանց, եղեն խօսակից եւ ընդ նմա, եւ պատրեալ ի նմա, նէ, թէ արարիչն իւրեանց, վասն այն է արգելեալ ինքեանց ոչ ուտել՝ զպտուղ այնմ ծառոյ, զի ըստ որում պատկեր են ինքեանք Ածոյ, չլինիցին բոլորապէս Ած այնպէս որպէս ինք է արարիչն իւրեանց:

Եւ նոքա Աշամ եւ Եւայ, գալով նորաստեղծ, որպէս մանուկ սղայ անծանօթ իւրեանց բարւոյն եւ չարին, առաւել հաւատացեալ օձին քան իւրեանց արարչին, կերին զպտուղն արգելեալ, եւ մերկացեալ ի լուսազղեհատ վայելչութեանցն փառաց Ածայնոց զրկեցան յանմահական կենաց եղեմ դրախտին եւ արծաթեցան յայս փշալից աշխարհ, ուր ամենայն որդիք Աշամայ իւրեւ ի հօյրենի ժառանգութեանց իւրեանց գլուտանին մինչեւ ցայսօր այսպիսի կենցաղավարութեամբ ընդ երկիւղիւ անաւոր իշխանութեան մահու մարմնոյ ի ծննդենէ մինչ ի վախճան,

Այլ ի վերայ այս ամենայն թշուառութեանց նախածնողացն մերոց Աշամայ եւ Եւայի այս միայն գտաւ նոցա բարեմասնութիւն, զի թշուառութիւն նոցա պատրանօք օձին, եղեւ ցանկութիւն նոցա Ածանալոյ իսկութեամբ ըստ էութեան Արարչի իւրեանց, եւ այսպիսի ցանկութիւն նոցա չիջուցեալ զբարկութիւն Ածոյ վասն պատուիրանազանցութեան նոցին, համոզեաց զմեծ ողորմութիւն նորա այնքան, զի ի նմին ժամու պատժապարտութեանցն իւրեանց արժանացան լսել զերջանկական բառ՝ բառ Ածութեան նորա թէ՛ անա՛ Աշամ եղեւ իւրեւ զմի ի մէնջ:

Այսպիսի եղանակ խօսակցութեանց ի միջի հասարակութեան ամենայն մարդկան են հեղինական եւ կսկծեցուցիչ սրտի չտողացն, իբրեւ զի կամեցեալ է զայնպիսի ինչ որ ի վեր է քան զիւր արժանաւորութիւն եւ քան զիւր կարողութիւն եւ այնքան է անձին իւրոյ վնասակար գտեալ մինչեւ փոխանակ հասանելոյ այնմ իւրումն ցանկութեան գործինակ արժանաւորութեանց Ածանալոյ իսկութեամբ, կորուսեալ է եւ զամենայն արժանաւորութիւնն Ածանմանութեան զորս ունեցեալ է ձրի պարգեւօք մարդասիրութեանց Արարչին իւրոյ:

Այլ զի Ածային էր քառարուն եւ ոչ մարդկային յայտնեցաւ ի ժամանակի հանդիսարան խորութեանց խորհրդոյ Այ եւ ի վեր քան զհասումն մտաց մարդկան անճառելի արարչական նախախնամութեանց նորա եւ անսահման մարդասիրութեանց, զի որպէս Ած եւ տէր իրաւանց եւ տրդարութեանց վասն ո՛չ պահելոյ զպատուիրանն իւր պատուհասեալ սաստկապէս զԱդամ եւ զԵւայ մերկացուցեալ զնոսա ի լուսեղէն պատուաւորեալն, եւ արտաքսեալ յեղէմ դրախտէն դատապարտեաց ընդ ահաւոր իշխանութեամբ մահու: զրկելով յանմահական կենաց զնոսա եւ զամենայն ժառանգաւորս նոցին: Այլ ընդ նմին իսկոյն յիշեալ զարարչական իւր մարդասիրութեան եւ զարդարութեան Ածային իրաւագատութեանց՝ յաղթեցեալ յիւրմէ արդարութեան, վասն զի ստեղծեալ էր զԱդամ ի հողոյ, որ կոխան է ոտից ամենայն արարածոց, եւ զԵւայ ի կողէն նորա ի նոյն ի նիւթոյ, արգարացուցանելով զայնպիսի գերապանծ ցանկութիւն Աստուածանալոյ նոցա, անդր քան զիսն մարդկային սքանչելի իւրով մարդասիրութեամբ կարեկցեալ նոցուն տկարութեանց, արար նոցա հանդերձս մաշկեղէնս եւ զգեցոյց նոցա փոխանակ լուսեղէն պատմութեանն յորմէ մերկացոյց զնոսա եւ յաղագս յանձանձելոյ զտկարութիւն հողազանդուած բնութեան նոցա, լսելի արաք նոցա զայն իւր քաղցրալուր բարբառն. թէ ահա Ադամ եղեւ իբրեւ զմի ի մէնջ, Ասաց զայն Աստուած զգացուցանելով նոցա զայն որ ինքնայայտ էր թէ ոչ կարէր տկարութիւն մարդկային Աստուածանալ եւ ի գերակայ բարձրութիւն ամենայն էից բարձրանալ: Բայց զի նա ինքն էր որ ասեալ զհողն արար զայն մարդ ըստ իւրումն պատկերի ի տեսանելն զնա յաղթեցեալ ի տկարութեանց բուն էութեամբ իւրոյ փոշւոյ հողոյ, խորին խորբերով իւրով յայնմ իսկ ժամու յանձն իւր զգեալ զամենայն զվճիռ դատապարտութեանցն իւրոց վասն այնր յանցանաց իւրումն հողաստեղծից զոր հեղինական ձեւով յայտնեաց նոցա թէ անհնար էր հողաստեղծ մարդոյն իւրով կարողութեամբ Ածանալ, ինքն որպէս Ած ամենազօր իբօք զայն կատարեալ եւ մրցեւ ի ժամանակի, զգեցաւ նա ինքն բանն Աստուած զոր զգեցոյցն Ադամայ մարմին մարդկութեան, եւ որ էր անժամանակ ծնունդ Աստուծոյ Հօք իւրոյ, իջեալ յարգանք ամենամաքուր կուսին Մարիամայ եւ ծնեալ ի նմանէ հողանիւթ Աստուածացեալ անա-

պակասն մարմնով, որդին Աստուծոյ եղեւ որդի Ադամայ եւ Աստուածն կատարեալ՝ մարդ կատարեալ, եւ այնպէս զամենայն զվճիռ իւրումն դաս տապարտութեանց վասն Ադամայ նախաստեղծին յանձն իւր ընկալեալ որպէս որդի նորա, յաղագս մերկացուցանելոյն իւրոյ զԱդամ եւ զԵւայ ի լուսեղէն պատմուածանէն, որդիք Ադամայ մերկացուցեալ զպատմուածանն իւր անկարանի, արկին ի վիճակս ի վերայ նորա, յաղագս արտաքսելոյն զԱդամ եւ զԵւայի գրախտէն, որդիք Ադամայ կալան զինքն ի պարտիւղին եւ կազեցին տարան մատնեցին անօրէն դատաւորաց, յաղագս հրամայելոյն իւրոյ երկրի բուսուցանել զփուշ եւ զլողապտի զի ծակտեղեցին զտանն Ադամայ եւ Նւայի եւ որդեաց նոցա, որդիք նոցա ծակեցին զտանն եւ զձեռս իւր քեւեռօք, եւ արարեալ զփուշն որպէս պտիկ իշխանական եղին ի գլուխ իւր, եւ փոխանակ մատնելոյն իշխանութեանց մահու զԱդամ եւ զԵւայ եւ զամենայն զժողովուրդաւորսն նոցա, որդիք Ադամայ եւ Նւայի ի մահ դատապարտեալ զինքն քեւեռեցին ի վերայ խաչափայտիս, ահա իւր հրամայեաց Ադամայ թէ հող էիր եւ ի հող դարձցիր, որդիք Ադամայ իջուցեալ զմարմին իւր ի խաչափայտէն, եւ ըստ օրինի ժառանգաւորացն այնմ իւրումն մահու դատապարտութեանց մատնելոց՝ պատեալ զմարմինն նորա սուրբ կտաւօք եղին ի զերեզմանի, բայց զի էր նա որպէս մարդ եւ որդի մարդոյ, այնպէս եւ Ան եւ որդի Աստուծոյ, մեռաւ որպէս մարդ, այլ մարմին մարդկութեան նորա զոլով անբաժանելի եւ անշփոթ միաւորութեամբ խառնեալ ընդ իւրումն Աստուածութեան, մահն մարմնոյ նորա ոչ կարաց լուծանել զնա ի հող, Եւ յետ վճարելոյն այնպէ՞ս զամենայն զվնասն պատուիրանադանցութեանց Ադամայ ըստ իւրում վճարադատութեանց սահմանեալ վասն նորա եւ վասն ամենայն ժառանգաւորացն նորա անդէն յեղեմ զբախտին, հզօր զօրութեամբ յաղթել մահու, ցարեաւ ի մեռելոց ինքն իշխանաբար, եւ ձայնէ ահա առ ամենայն հաւատացեալսն որդի անաստարանութեան իւրոյ, Քրիստոս իւրեցարուք զի եւ յաղթեցի աշխարհիս

Այս ամենայն գերօրինակ մարդասիրական մեծագործութեաց Աստուծո ծորդոյն յառաջատես եղեալ մարդարէն Դաւիթ եւ աքանջացեալ առ ուսել յոյժ աղաղակէ, Որպէս զի մեծ են գործք քո տէր եւ յոյժ խոր եւ խորհուրդք քո, եւ քանզի յայտնի էր նմա թէ այժ մարմնոյ մարդկան ա՛յ կարեն զամենայն զբարձրութիւն կամաց եւ գործոց Աստուծոյն նոց տեսանել այնպէս որպէս ենն իւրեանց էութեամբ, հնար հասանեւ լոյ մտաց մարդկան ըստ իւրաքանչիւր շփուկ կարելի ծանօթութեանց մեծութեանց եւ խորութեանց այնոցիկ զայս ցուցանէ Ամահայր մարդ ցարէն, Մատիցէ այբ ի խորութեանց արտի իւրոյ եւ բարձր եղիցի Աստուած:

Առ այս հրաւէր մարդարէին հողոյն Աստուծոյ շնչմամբ հաւատարիմ յաւսով համաձայնեալ եւ մեր որպէս հօտապետ եւ ախրապէս պառջնորդ

հօտի ամենասուրբ արեամբ որդւոյն Աստուծոյ գնեալ ժողովրդեան հա-
յոց, անապան այժմ առաքելով ի տիրախնամ վիճակդ ձեր զՍահակ սրբ-
բազան Եղիսկուպոսն Սաղու.նեան այսու մերով կոնդակաւ, հրաւիրեմ զա-
մենայն զսիրելի որդիս ամենաբարեպաշտ առաքելական եկեղեցւոյ հա-
յոց եւ սրբոց լուսաւորչացն մերոց Առաքելոցն Թադէոսի եւ Բարդուղի-
մէոսի եւ առաքելասարաս աթոռակալի նոցա Գրիգորի մեծի Պարթեւի
վերապատուութեամբ հոգեշունչ բանից մարդարէին անձն իւրաքանչիւր
մտանել ի խորութեան սրտից իւրոց, եւ քրիստոնէավայելուչ բարե-
պաշտութեամբ համբառնալ ի վեր զաչա մտաց իւրոց յաստուածային բար-
ձրութիւնսն, եւ զմտաւ ամել թէ որքան է անհաս ի մտաց մարդկան
Աստուծոյ էութիւն եւ որքան է ի վեր քան զմարդկային միտս բարձրու-
թեան աթոռոյ փառաց մեծութեան նորա, յետ որոյ ըստ չափու շօշափ-
մանց մտաց իւրաքանչիւրոց նոցին անճառ բարձրութեանց, կարեն
դնել, ի կշիռ մտաց իւրեանց նաեւ զմեծութիւն անպատում սիրոյ Աս-
տուծոյ առ մարդիկ, եւ հրաշափառ յաղթանակի միածին որդւոյ նորա
Յիսուսի Գրիստոսի Փրկչին մերոյ, որ մի միայն է ազգի մարդկան հա-
ւատարիմ յոյս եւ ապաւէն յայսմ աշխարհի եւ յաւիտենական անվերջ
կեանսն երջանկական

Անհաս ի մտաց մարդկան էութիւն Այ ամենայն որդոց մարդկան
յայտնի է անձնական փորձառութեամբ իւրեանց, զի ձեռագործք իւրա-
քանչիւրոց նոցա ոչ կարողանան ճանաչել զիւրեանց արարողն, եւ ըստ
օրինակի ձեռագործացն իւրեանց, ինքեանք եւս գոլով գործք ձեռաց
Աստուծոյ որ ի փոշւոյ հողոյ ստեղծեաց զնախահայրն ամենայն մարդ-
կան Ազամ, թէպէտ եւ վասն լինելոյն Ադամայ գործ ձեռաց Աստուծոյ
եւ զարդարեալ անմահ հոգւով եւ բազում զանազան հոգեկան կարողու-
թեամբք, կարաց նա ճանաչել զստեղծողն իւր, բայց եւ նա այնքան
միայն կարաց ճանաչել, մինչեւ ո'չ կարողացեալ իմանալ թէ էութիւնն
նորա անհասանելի է ի մտաց հողեղէն մարդկան, համարեցաւ թէ ինքն
եւս կարող է լինիլ Ած նման նմա եւ այնպիսի իւրով տկարամտութեամբ
զրկեաց զինքն եւ զամենայն զժառանգաւորսն իւր յանմահական կեանց
իւրեանց:

Եւ յորժամ մտանողքն ի խորհա խորհրդոց սրտից իւրեանց առնու-
ցուն զփորձ անհասանելի էութեան Ածոյ, եւ ի վեր քան զմարդկային
միտս բարձրութեան փառաց մեծութեան Աստուածութեան նորա, յայն-
ժամ ապա մտցեն ի հանդիսարան անպատում սիրոյ Աստուծոյ առ մար-
դիք եւ հրաշափառ յաղթանակի միածին որդւոյ նորա, եւ ի զննին լինի-
ցին առատ մարդասիրութեանց Այ Հօր եւ միածին որդւոյ նորա, եւ
սրբոյ Հոգւոյն Աստուծոյ, եւ այնպէս ամենայն մարդիք աշակերտեալք
սուրբ աւետարանութեան Գրիստոսի, առցեն զչափ, թէ արարիչն իւր-
եանց ո'քքան է մարդասէր եւ մարդիք արարածք նորա որքան են Աս-

տուածասէր:

Նա Աստուած մեր պարգեւեալ մարդոյն Ադամայ զԱստուածային պատկերակցութիւն իւր, եւ վայելչակամ Աստուածանմանութեան նորա զկարողութիւնս բազում մարմնականս եւ հոգեկանս, կարգեաց զնա տէր եւ իշխան ի վերայ ամենայն արարածոց երկրաւորաց եւ զոչինչ փոխադարձ այն ամենայն գեր ի վերոյ բարերարութեանց իւրոց պահանջեալ ի նմանէ, պատուիրեաց նմա միայն չուտիլ ի պտղոյ ծառոյն գիտութեան բարւոյ եւ չարի, յայտնեալ նմա ըստ իւրումն մարդասիրական տառաոգորութեանց նախ զայն, թէ յորժամ կերիցեն ունին մահանալ եւ մեռանիլ, այլ նաեւ Աւայ կին նորա արհամարհեալ զայն հրաման նորա, կերին պատուոյն արգելեալ եւ արկին զինքեանս եւ զամենայն սիրունդս իւրեանց ընդ իշխանութեամբ մահու:

Բայց զի անսահման էր մարդասիրութիւն նորա եւ յաւիտենական ոգորութեամբ խառնեալ ընդ այնմ մահու դատապարտութեանց իւրոց չարչարական զթուլութիւն իւր ետ որդոց Ադամայ եւս զօրէնս աստուածազիծ ասխտակաւ, զայն նոցա պատուիրեալ թէ սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ յամենայն անձնէ քումմէ եւ յամենայն մտաց քոց, կամելով միայն որպէս արարիչ եւ հայր ազգի մարդկան, գատախարակել զմիտս եւ զկամս նոցա զի ունիցին անմոռանալի զգիթօրինակ մարդասիրութեան արարչի իւրեանց առ մարդիք, եւ յիշելով հանապազ պատուածային բարերարութիւնն նորա եւ զանբաւ մարդասիրութիւնն, գտանիցին զգաստ յամենայն ժամ, եւ զմտաւ տնելով զանբաւութիւն սիրոյ ստեղծողին իւրեանց, սիրեսցեն եւ ինքեանք զԱստուած եւ հոգ կայցեն սիրով նորա սրբել ի տգեղութեննէ անհնազանդութեան իւրեանց զգեղեցելութիւն պատկերի աստուածանմանութեան զոր նախածնողն իւրեանց խամբացուցին, զին տառել հաւատալով քան Արարչին իւրեանց:

Նոյնպէս եւս զի աստուածանման գործովք մարդասիրութեանց մեծացուցանել ունիցին զարարչական պատկերաձեւութիւն ի յանձինս իւրեանց ամենայն որդիք Ադամայ, ընդ այնմ պատուիրանաց իւրոց վասն սիրելոյ զԱստուած, պատուիրեաց նաեւ զի ամենայն որդիք Ադամայ սիրեսցեն զմիմեանս:

Այլ չափ սիրոյ մարդկան առ Աստուած, նշանակեաց սիրել զնա յամենայն սրտէ, յամենայն անձնէ եւ յամենայն կամաց, զոչինչ արարած այլ սիրել առաւել քան զԱստուած, նաեւ ոչ իսկ զիւր անձն, հաւատարմացուցանելով զամենայն զխողոն այնմ իւրումն, պատուիրանաց, թէ՛ որ կորուսցէ զանձն իւր վասն իմ գտցէ զնա:

Իսկ չափ սիրոյ ընկերին՝ այն է ամենայն որդոց Ադամայ նշանակեաց սիրել զմիմեանս հաւասար անձանց իւրեանց, եւ ոչ առաւել քան զանձինս իւրեանց:

Այլ ի վերայ այս ամենայն մարդասիրութեանց արարչի իւրեանց որդիք մարդկան ըստ օրինակին նախածնողացն իւրեանց Ադամայ եւ Եւայի այնքան հետեցին ի հնազանդութեանց աստուածային պատուիրանաց եւ այնքան օտարացան ի սիրոյ Աստուծոյ, մինչեւ պարտաւորեցին զյաւիտենական ողորմութիւն աստուածային մարդասիրութեանց վասն փրկութեան ազգի մարդկան զիւր զմիածին որդին, բայց զի սէր Աստուծոյ եւ սէր ընկերին ոչ գտին երբէք զսեղի ի միտս եւ կամ որդոց Ադամայ ասելի եղեւ նոցա եւ Աստուածորդին Յիսուս Քրիստոս Փրկիչն իւրեանց, մինչեւ յարուցեալ ընգէմ փրկագործութեանց նորա՝ կալան զնա եւ կապեցին, ասնջեցին իբրեւ չարագործ ոմն, եւ միաբանեալ բազմութեամբ օրինականաց կացուցին յատենի անօրէն որդւոյ Ադամայ եւ ձայն բարձեալ գոչէին, ի խաչ հան զդա յորժամ եւ ոչ մոռացեալ նա զիւր յաւիտենական ողորմութիւն ձայնէր առաքիչն իւր, Հայր թող սոցա զի ոչ գիտեն զինչ գործեն, Ձայնէր եւ առ աշակերտսն իւր, պատուիրանն նոր տամ ձեզ ի վերայ առաջնաց, պատուիրանացն որեցելոյ Ադամայ յեղեմ դրախտին, եւ որդւոց նորա ի լերինն Քորեբա, զի սիրեցէք զմիմեանս, եւ վերակրկնեալ զնոյն գոչեցուցանէր, այս է պատուէր իմ զիօրեացիք զմիմեանս:

Եւ ի լրման փրկագործ իւրոյ անօրէնութեանց յարուցեալ ի մեռելոց ձայնէր, եւ ձայնէ հանապազ առ ամենայն աշակերտեալսն սուրբ աւետարանութեան իւրոյ, Բաջալերեցուք զի ես յազմեցի աշխարհի

Ահա հրաշափառ հանդիսարան սիրոյ Աստուծոյ առ ամենայն որդիս Ադամայ, եւ փառաւոր յազմանակի միածին որդւոյ նորա մարդացելոյ վասն փրկութեան ազգի մարդկան՝ որք հրաւիրեն զամենայն աշակերտեալսն սուրբ աւետարանութեան նորա յիշել զվնասն պատուիրանազանցութեան Ադամայ եւ Եւայի յեղեմ դրախտին, որով զրկեցան յանմահական կենաց եւ զատապարտեցան, անկան ընդ իշխանութեամբ մահու Յիշել նաեւ զվնասն պատուիրանազանցութեան որդւոց Ադամայ որ փոխանակ սիրելոյ զԱստուած առաւել քան զամենայն արարածսն նորա, Յուգայ սիրելի աշակերտ նորա սիրեաց զերեսուն արժաթին առաւել քան զՏէրն իւր Յիսուս Քրիստոս, Բահանայապեաքն երէից սիրելին զփառսն քահանայապետութեան իւրեանց, առաւել քան զփառս երկնաւոր քահանայապետի իւրեանց Աստուածորդւոյն մարդացելոյ իշխանք ժողովրդեան երէից սիրեցին զպատիւ իշխանութեան իւրեանց, եւ փառս անձանց իւրեանց համարեցան զատապարտել ի մահ գտուօղն ինքեանց ժամաւակաւոր եւ անժամանակ յաւիտենական կենաց: Եւ փրկութեան եղեւ մարդանալն եւ մահն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, միայն հաւատացելոցն ի սուրբ աստուածութիւնն նորա եւ յուսացելոցն փրկութիւնն նորա:

Ապաքէն ի միտ առնուլ արժան է ամեն յրիտոսնէից, զի թէ վասն պատուիրանազանցութեանց Ադամայ եւ որդւոց նորա մարդաբէրն Աստուած

զորդին իւր ատաքեաց վասն փրկութեան ազգի մարդկան, յետ փրկական չարչարանաց եւ հեղման արեան որդւոյ նորա, զի՞նչ այլ յոյս փրկութեան մնայ պատուիրանադանցիցն հաւատացելոց ի սուրբ Աստուածութիւն Քրիստոսի փրկչին իւրեանց:

Սւ յորժամ վասն ո՛չ սիրելոյն կայենի որդւոյն Աղամայ զեղբայրն իւր զԱբէլ, եւ սպանելոյն զնա ձայնեաց, Աստուած առ կայէն եւ ասաց նմա. Գոչու՛մն արեան եղբօր քո բողբէ առ իս յերկրէ. նոյն Աստուածն մեր յորժամ Եւնիցի տեսել աշակերտաց սուրբ աւետարանութեան իւրոյ ո՛չ սիրողաց զաստուածն առաւել քան զամենայն ինչ աշխարհի աշտրիկ, եւ քան գանձն իւր եւս, նա աչ սիրողացն զընկերս իւրեանց հաւատար անձանց իւրեանց համաձայն Աստուածային Քրիստոսական պատուիրանաց, թէ Գոչու՛մն արեան միածին որդւոյն իմոյ Քրիստոսի որդիացելու՛մն Աղամայ վասն փրկութեան արդւոց նորա ազգի՝ բողբէ առ իս յերկրէ. որ ողորմութեանց Աստուծոյ այնուհետեւ մնա մեզ յոյս վասն ազատութեանց մերոց ի յաւիտենական դատապարտութեանց:

Ապաքէն այժմ ի ժամանակի օգնականութեանց մեր՝ ամենեցուն բանականութեանց յիջեցուցանելով միաբանութեանց ճիւղի՛ր որդւոց սուրբ եկեղեցւոյ հայոց զայս ամենայն աշտ. մերով կոնգակաւ աստուածային սուրբ պարտաւորութեամբ մերով յայտնեմ ամենից յանձն եւ ղելոց առ յԱստուծոյ մերոս մեհտութեանց զի ասել միայն թէ հաւատամ զԱ՛ն եւ պսել միայն թէ քրիստոնէայ եմ, չեն բուական առ փրկութիւն մեր, քանզի Աստուած ինքն է որ ձայնէ յականջս ամենայն լսողաց իւրումն սուրբ աւետարանութեան, զի կոչէ՞ զիս տէր տէր, եւ զոր տեսեա ոչ ձոնէ՞ք: Հա՛ս սրոյ պարտաւորեմ խնդրել յամենից հարազատիցդ սրբոց լուսաւորչացն հայոց սիրելի զԱստուած ոչ միայն բանիւ բերանոյ, այլ եւ կատարմամբ իսկական պատուիրանաց նորա, զոչինչ այլ յամենայն բարեաց աշխարհիս աշտրիկ սիրել առաւել քան զնա, քանզի զամենայն ինչ ստեղծեալ է Աստուած վասն մարդոյն, իսկ զմարդն վասն իւր, ըստ սրոյ եւ ամենայն մարդի՞ք պարտաւոր են ձանաչել զիւրեանց շնորհապարտութիւն Աստուծոյ առաջին ինքեանց զայնս զոր ունին, եւ որով համարին զանձինս իւրեանց բարեբաղա քան զընկերս իւրեանց, եւ խնարհ երկրպագութեամբ փառաւորել զԱստուածութիւն նորա. հնազանդութեամբ նորուն ամենայն պատուիրանաց եւ ոչ պակասեցուցանել, զսէր իւր առ Աստուած եւ առ ամենայն մարդի՞ք քանզի Քրիստոս ինքն է որ ասէ. Որ առնէ զպատուիրանս իմ, նա է որ սիրէ զիս, եւ որ սիրէ զիս սիրեացի ի հօրէն իմէ, եւ ես սիրեցից զնա եւ երեւեցուցից նմա զիս, եւ ես եւ հայր իմ առ նա եկեացուք, եւ օթեւանս առ նմա արասցուք:

Յուսով եմ թէ ծերունազարդ Սահակ Եպիսկոպոսն նորոգ առաջնորդ զըն ձեր լաւ եւս ունիցի աշխատել վասն բարւոք կառավարութեան այգր վիճակի Ասորիպտականի եւ որպէս պատուիրեալ եմք ինքեան բաւ-

նիւ եւ առեւտու զգրաւոր ցուցակ վասն որպիսաբար կառավարութեան
 ինքեան հաւատացեալ վիճակի, վանիցն սրբազան առաքելոցն եւ առա-
 ջին Լուսաւորչացն հայոց Թաղդէոսի եւ Բարդուղիմէոսի, եւ չուենիցի
 պակասեցուցանել զայնառութիւն իւր ոչ վասն օգտի վանորէիցն սրբոց
 առաքելոցն Թաղդէոսի եւ Բարդուղիմէոսի, եւ ոչ վասն ամենայն եկե-
 ղեցեաց եւ ամենաբարեպաշտ ժողովողեան հայոց հաւատացելոց իւրուհի
 առաջնորդութեանց, յաղագս որոյ պատուիրեմք ձեզ ամենեցուն հոգե-
 ւորականաց եւ մարմնաւորականաց ընկալնուլ զնա արժանաւոր սիրով,
 լինիլ նմա հարազատ խորհրդակից եւ հաւատարիմ գործակից եւ ոչ պա-
 կասեցուցանել նմա ոչ զխորհուրդ ձեր եւ ոչ զայնառութիւն վասն կա-
 բողանալոյ նորա առանց ի զուր զժողովարանութեան վայելչացուցանե-
 լոյ զպարտաւորութիւն իւր առաջնորդական ի մխիթարութիւն մեզ եւ
 ձեզ ամենեցուն, եւ ի փառաւորութիւն ամենասուրբ անուան ընդհան-
 րական գլխոյն սրբոյ եկեղեցւոյ իւրոյ Յիսուսի Բրիտոսի Փրկչին մե-
 ռոյ Առ որ եւ մեք ջերմեամբովութեամբ հոգւոյ մերոյ եւ սուրբ պար-
 տաւորութեամբ մերում կոչմանց որպէս նախաթոռ առաջնորդ ժողովուր-
 դեան արեամբ Բրիտոսի գնեալ ազգի հայոց մնամք բարեմաղթ հանա-
 պազ առ Փրկչին մեր Յիսուս Բրիտոս, որպէս զի հաստատուն պահեա-
 ցէ զեկեղեցի հայոց եւ նա ինքն եղիցի այժմ եւ յաւիտեան տեսուչ եւ
 իննամակալ ամենասուրբ արեամբ իւրով գնեալ հօտի սրբոց լուսաւոր-
 չացն հայոց հաւատացելոց մերում հաստակետութեանց այժմ, օրհնեսցէ
 զԱթոռ ամենաբարեպաշտ կայսերութեան ամենայն Ռուսաց, եւ զկեանս
 բարեկամի նորուն կայսերական մեծութեան Մեծազօր Շահին Պարսից,
 վասն բարեգութ հովանաւորութեանց նորա ի վերայ ամենայն բազմու-
 թեան հայոց ազգի իւրոց հպատակաց, որոց առաջնոց հօր Թաղաւորաց
 Պարսից արժանաւոր յիշատակաց բարեբաւորութեանց հրովարտակը վասն
 պահպանութեան եւ հաստատութեան Աթոռոյ Էջմիածնի բազում եւ ան-
 մոռանալի յիշատակաց արժանաւոր եւ բազմացուցէ զքաղցրութիւն եւ
 զբարեգութ հովանաւորութիւն նորա ի վերայ ամենայն ազգի հայոց
 Լուսաւորեացէ զհոգիս համօրէն նախնեաց ամենեցուն ձեր, եւ ներողու-
 թեամբ նոցուն, մարդկօրէն սխալանաց արժանաւորեաց զնոսա իւրոց
 յաւիտեանական ողորմութեանց Պահեսցէ զձեզ զամենայն զժառանգաւոր-
 օրդ նոցին ընդ հովանեաւ ամենազօր սուրբ աստուածութեան իւրոյ, եւ
 հաստատեսցէ ի հոգիս ամենեցուն ձեր զէր սուրբ աստուածութեան իւ-
 րոյ եւ զէր առ ընկերս, ըստ իւրուհի պաշտելի պատուիրանաց եւ ա-
 ռաջնորդելով զմիտս ձեր եւ զկամօ ամենեցուն ձեր ամենայն բարիս, եղի-
 ցի օգնական ձեզ յամենայն գործս ձեր եւ լիացուցէ զամենայն միաբա-
 նութիւն ձեր ամենառատ բարութեամբք երկնի եւ երկրի Օրհնեսցէ
 զմեծն եւ զփոքրն ամենեցուն ձեր այնու օրհնութեամբն օր ոչ ան-
 ցանէ. առեցուցէ որդւոյք եւ զաւակօք եւ արժանաւորեացէ ամենայն

հոգեկան եւ մարմնական միութեամբեանց զամենայն զմիաբանութիւն արանց եւ կանանց, մեծաց եւ փոքունց եւ ամենայն չափու հասակի անժամանակ յաւիտենիւ Ամեն Յամի 1850 եւ ազգականն 1299 ի դեկտեմբերի 31 ի ոտւոր էջմիածին:

Կաթողիկոս եւ պատրիարք ամենայն հայոց եւ աթոռակալ սրբոց Լուսաւորչացն Հայոց Թաղդէոսի եւ Բարդուղիմէոսի եւ նոցուն աթոռակալի Գրիգորի մեծի Պարթեւի
ՆԵՐՍԷՍ ԱՇՏԱՐԱԿԵՑԻ.

Ս. ԷԶՄԵԼԱԾՆԻ ԶԱՆԳԱԿԱՑՆԵՆ

ԱՆՇԵՍԱՑԱԾ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

A la mémoire d'Édouard Specht.

Հ. Ալիշանի Այրարատ-ին մէջ, երես 221, պատկեր 88, տիբէտեան տառերով գրուած արձանագրութիւն մը կը տեսնենք, որուն տակ նշանակուած է հետեւեալը. «Դիպեթացի գրուած զանգակի»:

Ո՞րն է այս զանգակը:

Յայտնի է, թէ Էջմիածնի արգի զանգակատան շինութեան սկզբնաւորութիւնը կատարուած է Փիլիպպոս Աղբակեցի կաթողիկոսի (1633—1655) հրամանով, եւ աւարտած է Յակոբ Ջուղայեցի կաթողիկոսի (1655—1680) օրով: Զանգակատան հիմնարկութիւնն եղած է Փիլիպպոս կաթողիկոսի Կ. Պոլսէ դարձին յաջորդ տարին, այսինքն 1654 թուին, իսկ աւարտման թուականն է 1658, ինչպէս ցոյց կուտայ զանգակատան մէջի հետեւեալ արձանագրութիւնը.

«Ի թագաւորութեան Պարսից Շահապատի, նաեւ ի հայրապետութեան Տեառն Փիլիպպոսի, թուին ՌձԴ հիմնարկեցաւ Տեառն Յակոբայ